

llyfr lliwio

enwogion

O FRI

2024

Helo. Fy enw i yw

**DOROTHY
BONARJEE**

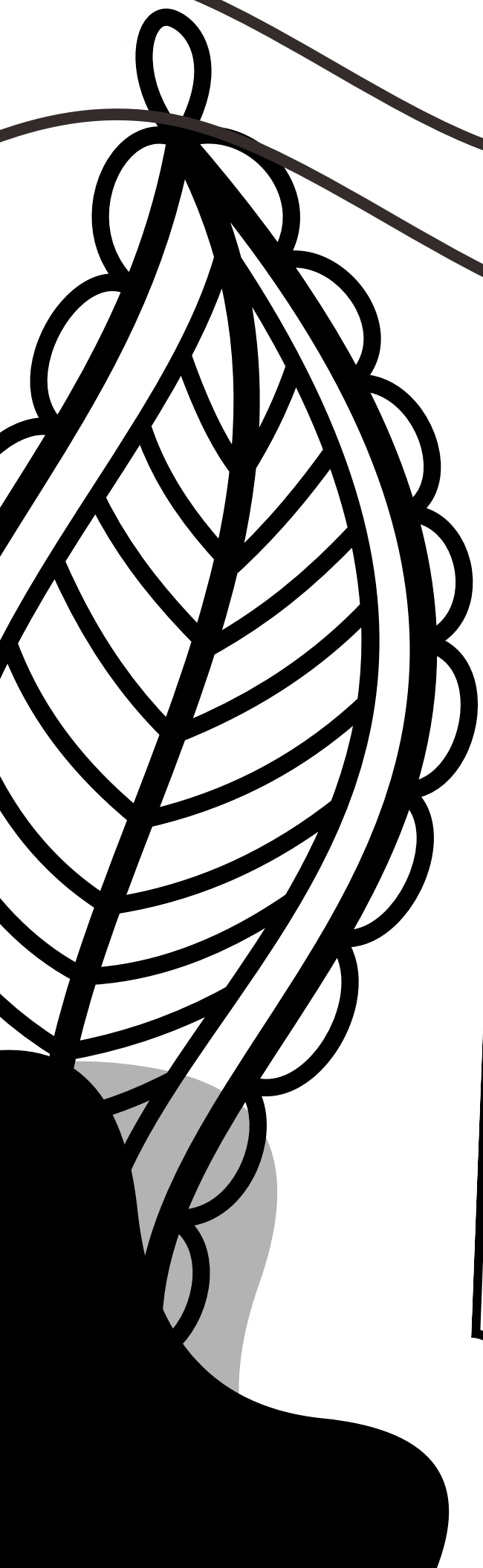
Ganed: 1894

Man geni: Bareilly, India

Rydw i'n fardd ac yn
gyfreithwraig.

Cefais fy ngeni yn India, ond symudodd fy
nheulu i Loegr pan oeddwn i'n ddeg oed.
Roedd fy nhad yn gyfreithiwr yn Llundain
am rai blynyddoedd cyn iddo ef a fy mam
ddychwelyd i India. Arhosodd fy nau frawd a
fi yn Lloegr gyda ffrindiau i'r teulu.

Es i'r brifysgol yn Aberystwyth i astudio
Ffrangeg. Roeddwn i'n mwynhau bod yng
Nghymru a dyna pryd y dechreuais
farddoni. Un flwyddyn fi enillodd y wobr
yn eisteddfod y coleg! Roedd fy rheulu
yn hynod falch a hapus drosta i. Wedi
hynny, des yn gyfreithwraig a brwydro
dros hawl merched i gael pleidleisio.

Heb. Fy enw i yw

**YOUHANNAH
EL KAREY**

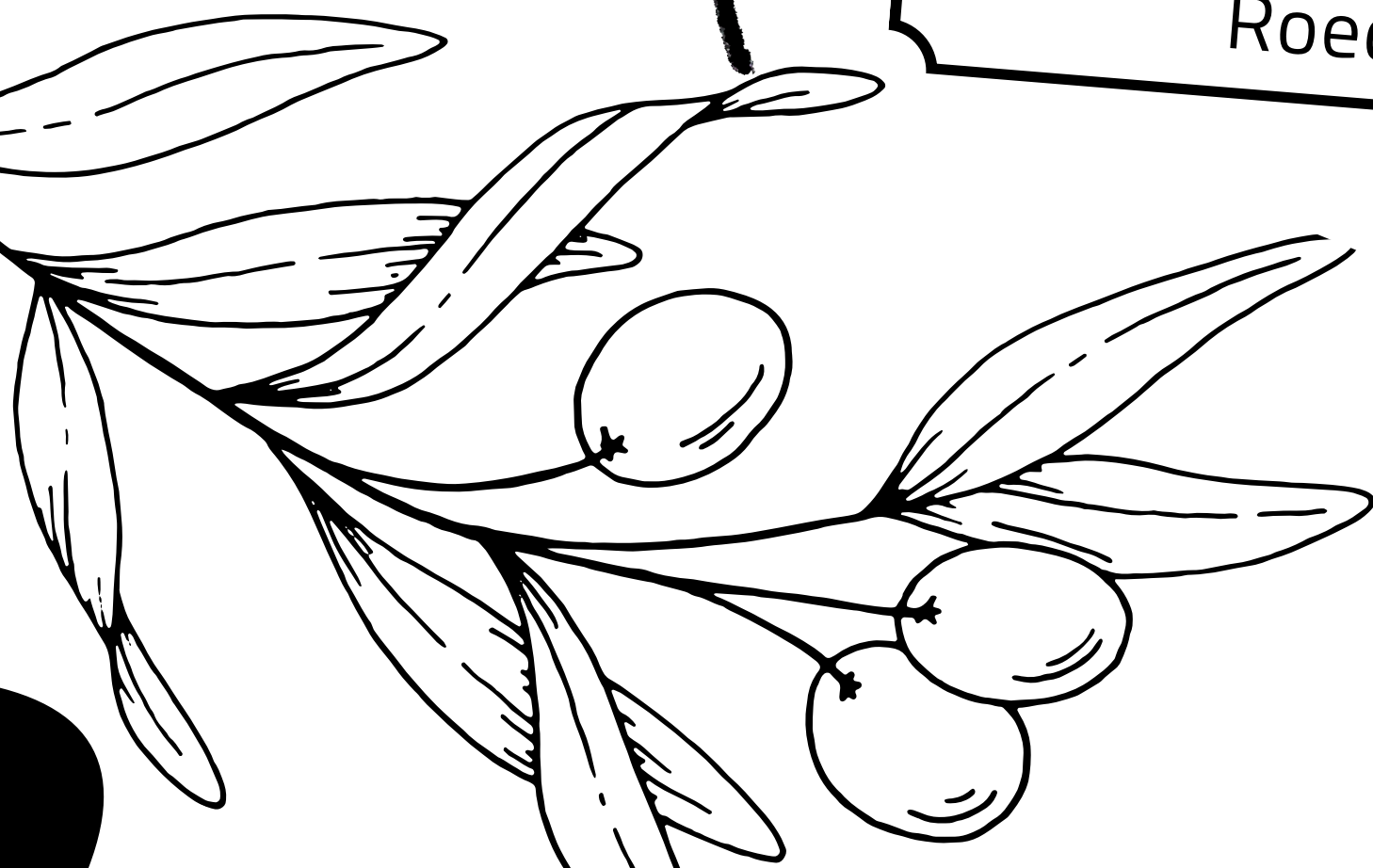
Ganed: 1844

Man geni:
Nablus, Palesteina

Rydw i'n genhadwr.

Cefais fy ngeni yn Nablus i deulu o Gristnogion. Yn ddiweddarach, des i Bontypridd i astudio diwinyddiaeth a theithio o gwmpas Cymru yn sôn am fy ngwaith cenhadol ym Mhalesteina.

Yna fe ddychwelais i Nablus gyda Alice, fy ngwraig, a'n plant. Roedden ni'n cynnal Ysgol Sul ac yn gofalu am bobl sâl, yn Fwslimiaid ac yn Gristnogion. Roedd yn waith caled.

*Helo. Fy
enn i yw*

SHEIKH SAEED ISMAIL

Ganed: 1930

Man geni:
South Shields,
Tyne and Wear

Rydw i'n arweinydd
Mwslimaidd.

Llongwr o Yemen oedd
fy nhad a fy mam yn
Gymraes. Wedi i fy nhad
farw yn yr Ail Ryfel Byd
gadawodd fy mam i mi
fyw gyda ffrind i fy
nhad, yr Imam Hassan
Ismail, yng Nghaerdydd
ac yna yn Yemen.

Ar ôl blynyddoedd o astudio, dilynais fy nhad
maeth a dod yn Imam Tre-biwt. Ar fy nheithiau
cesglais gyfraniadau ar gyfer adeiladu mosg
newydd hardd. Ni chefais erioed fy nhalu am fy
ngwaith. Yn hytrach, roeddwn yn ennill fy
mywoliaeth fel weldiwr yn gweithio shifftiau nos.

*Helo. Fy
ennw i yw*

**JENNY
JAMES**

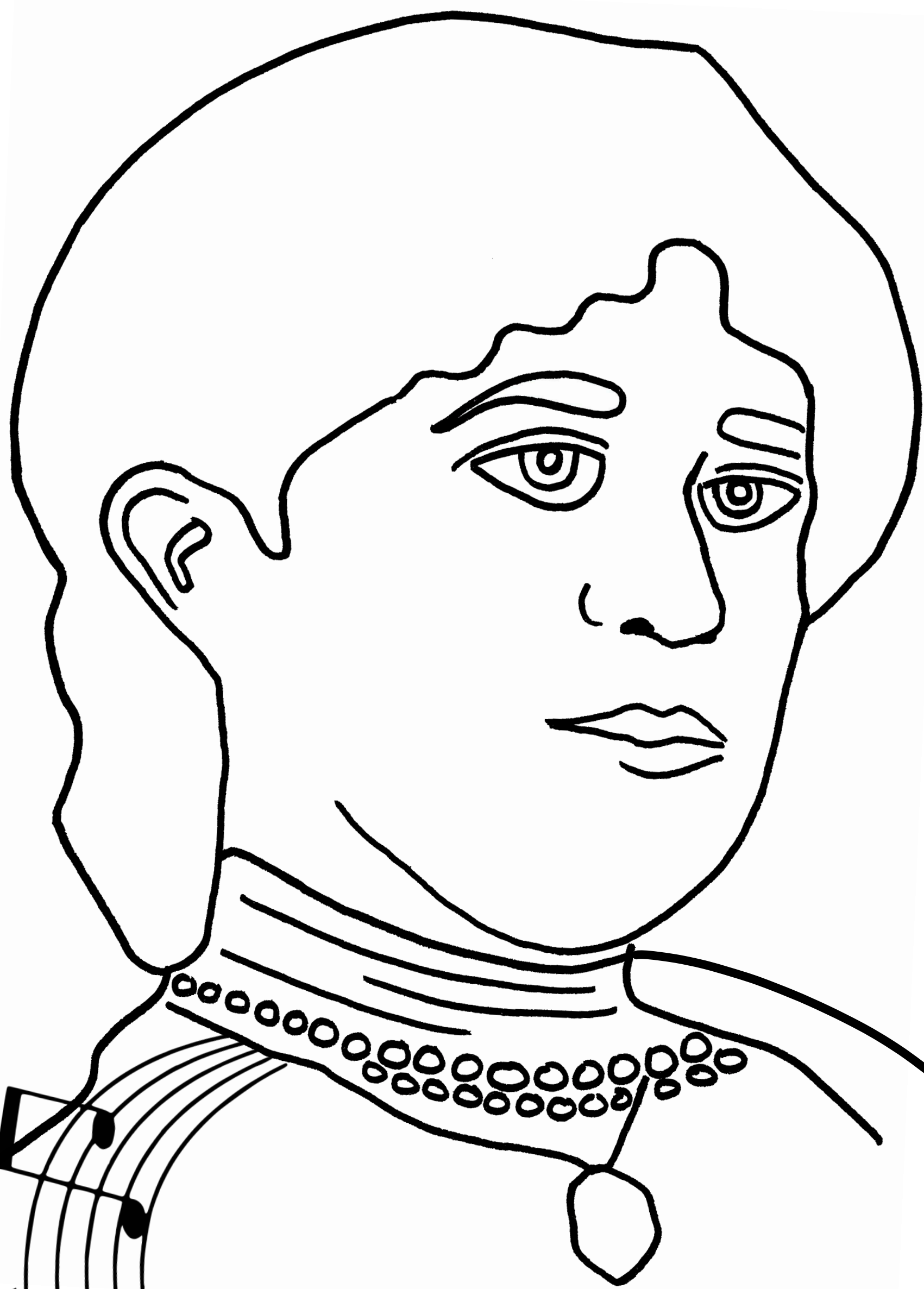
Ganed: 1927

Man geni:
Pontypridd

Rydw i'n achubwr
bywyd yn y dŵr.

Cefais fy ngeni a'm magu ym
Mhontypridd. Roeddwn i'n
frwd am nofio erioed ond ni
ddysgais nofio fy hun hyd nes
roeddwn yn saith oed!
Roeddwn i'n mwynhau bod
yn y dŵr gymaint nes i mi
ddod yn hyfforddwraig nofio
ac yn achubwr bywyd.

Fi oedd y fenyw gyntaf i nofio Môr
Hafren i'r ddau gyfeiriad a'r
Gymraes gyntaf i nofio'r Sianel. O
ganlyniad, roeddwn i'n cael
defnyddio pob pwll nofio yng
Nghymru am ddim am weddill fy
oes!

*Helo. Fy
ennw i yw*

**MARY
JOHN**

Ganed: 1874

Man geni:
Ton Pentre

Rydw i'n gantores
glasurol.

Cefais fy ngeni yn Nhon Pentre yn rhan o deulu mawr. Roedd fy rhieni'n berchen ar siop esgidiau, ond y tu allan i waith, roedden nhw wrth eu boddau gyda cherddoriaeth. Fe wnaethon nhw annog y saith ohonom ni'r plant i ymuno yn y diddordeb. Dyna sut y dechreuais ganu.

Cefais fy llwyddiant mawr cyntaf yn Eisteddfod Genedlaethol Pontypridd yn 1893, pan enillais am ganu soprano yn rhan o ddeuawd. Cefais fy ngwahodd i ganu ar hyd a lled America a gerbron y Frenhines hyd yn oed!

*Helo. Fy
enw i yw*

**PETER
JONES**

Ganed: 1802

Man geni:
Burlington Heights,
Canada

Rydw i'n weinidog,
yn awdur ac yn
bennaeth.

Pan gefais fy ngeni, galwodd fy
mam fi yn Kahkewāquonāby.
Americanwr Cymreig oedd fy nhad,
ond gwahanodd y ddau a chefais fy
magu gyda fy nheulu Ojibwe.
Wedi i ni ddioddef sawl cynhaeaf
gwael es i fyw gyda fy nhad a'i
deulu newydd. Yn y pen draw
dechreuais ddefnyddio fy enw
newydd, Peter Jones.

Des yn weinidog gyda'r Methodistiaid ac yn
bennaeth ac ysgrifennais lyfrau am ddiwylliant
yr Ojibwe. Ar un o fy nheithiau i Brydain,
ymwelais ag Abertawe a dweud wrth bobl yno
am fy magwraeth ac am fy ngwaith gyda'r
genedl Ojibwe. Roedd y papurau newydd yn
cyfeirio ataf fel y pennaeth Cymreig.

*Hele. Fy
enw i yw*

**ELAINE
MORGAN**

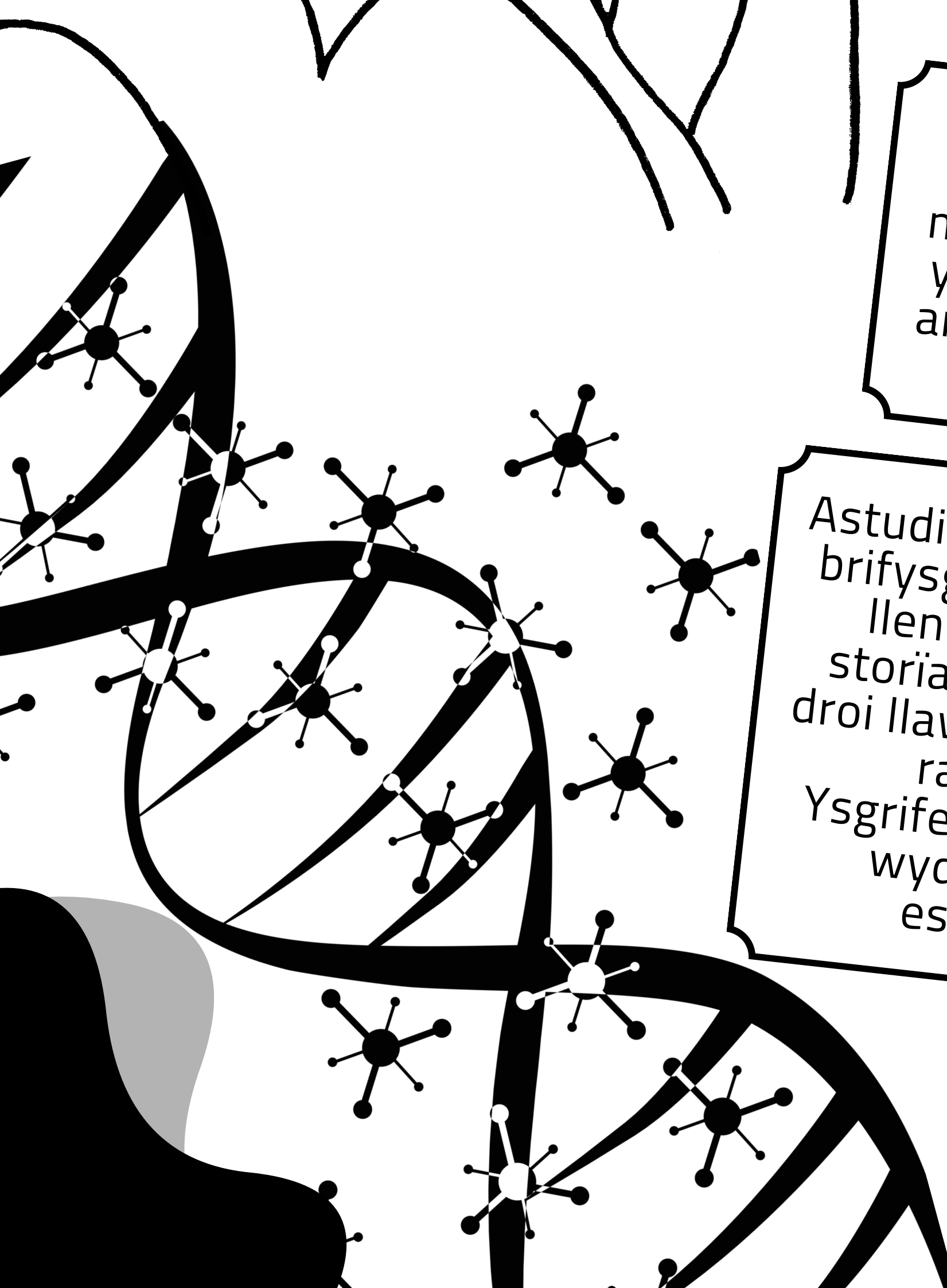
Ganed: 1920

Man geni:
Pontypridd

Rydw i'n ysgrifennu
ar gyfer y teledu ac
yn awdur.

Cefais fy ngeni ym Mhontypridd i
deulu o lowyr. Roeddwn wrth fy
modd gyda llyfrau ers pan oeddwn
yn blentyn, ac yn mwynhau dysgu
am wyddoniaeth ac actio yn theatr
yr ysgol.

Astudiais lenyddiaeth Saesneg yn y
brifysgol gan fy mod yn mwynhau
llynyddiaeth ac ysgrifennu fy
storiau fy hun. Fe wnaeth y BBC
droi llawer o fy storïau yn ddramâu
radio a chyfresi teledu.
Ysgrifennais lyfrau poblogaidd ar
wyddoniaeth hefyd, ac am
esblygiad bodau dynol.

*Helo. Fy
enw i yw*

**AARON
MOSSELL**

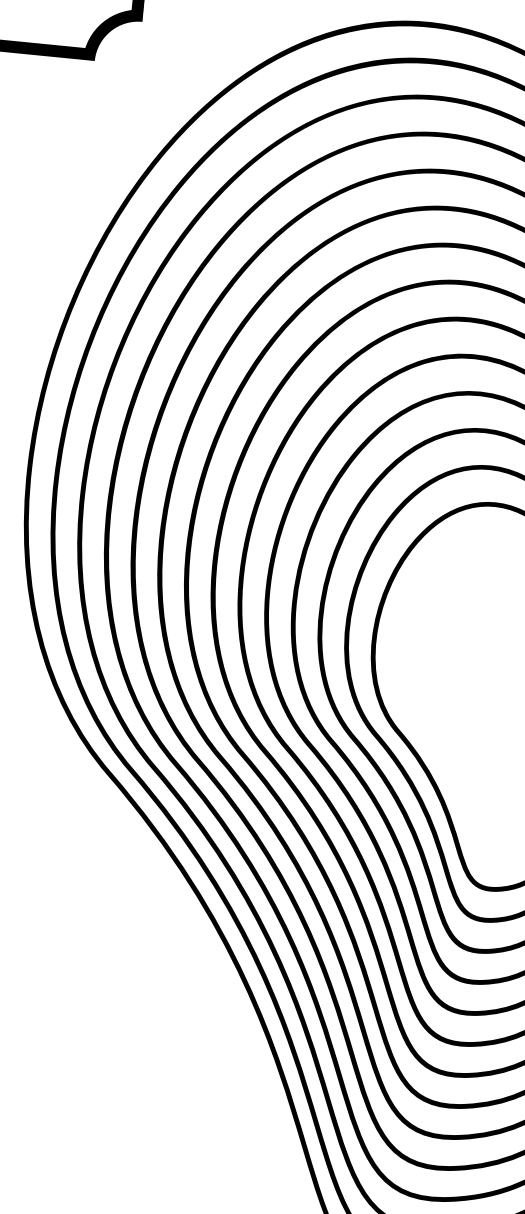
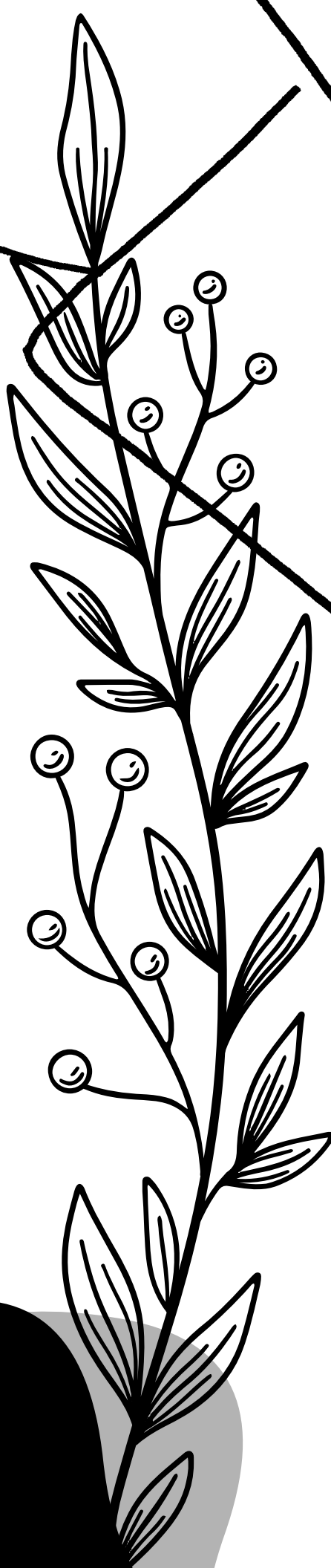
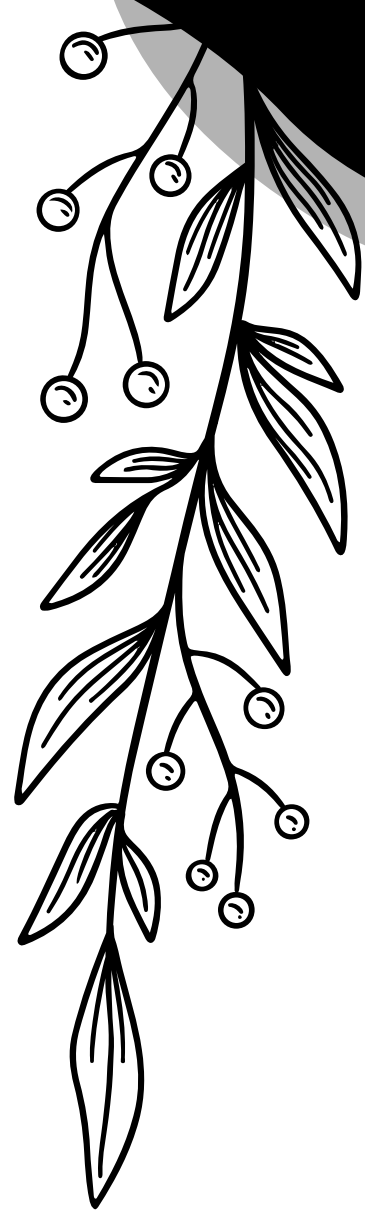
Ganed: 1863

Man geni:
Hamilton, Canada

Rydw i'n gyfreithiwr, yn
beiriannydd mwyngloddio
ac yn ymgyrchydd
hawliau dynol.

Cefais fy ngeni yng Nghanada i deulu
mawr. Roedd fy rhieni a fy mrodyr a
chworydd yn ymgyrchu dros hawliau
pobl Ddu, ac felly roedd gen i
ddiddordeb yn y gyfraith. Pan oeddwn
i'n 25 oed fi oedd y myfyriwr Du
cyntaf i raddio yn y gyfraith yn UDA.

Doeddwn i ddim yn hapus yn fy mhriodas a
phenderfynais ddechrau bywyd newydd.
Symudais i Gymru a dod yn beiriannydd
mwyngloddio. Ond roedd gen i ddiddordeb o
hyd mewn hawliau dynol a bûm yn ymgyrchu
dros hawliau morwyr Du yng Nghaerdydd, lle
roeddwn i bellach yn byw. Un diwrnod, daeth
perthynas pell i mi, Paul Robeson, i'r drws. Dyna
syrpreis oedd hynny!

*Helo. Fy
enw i yw*

MORFYDD OWEN

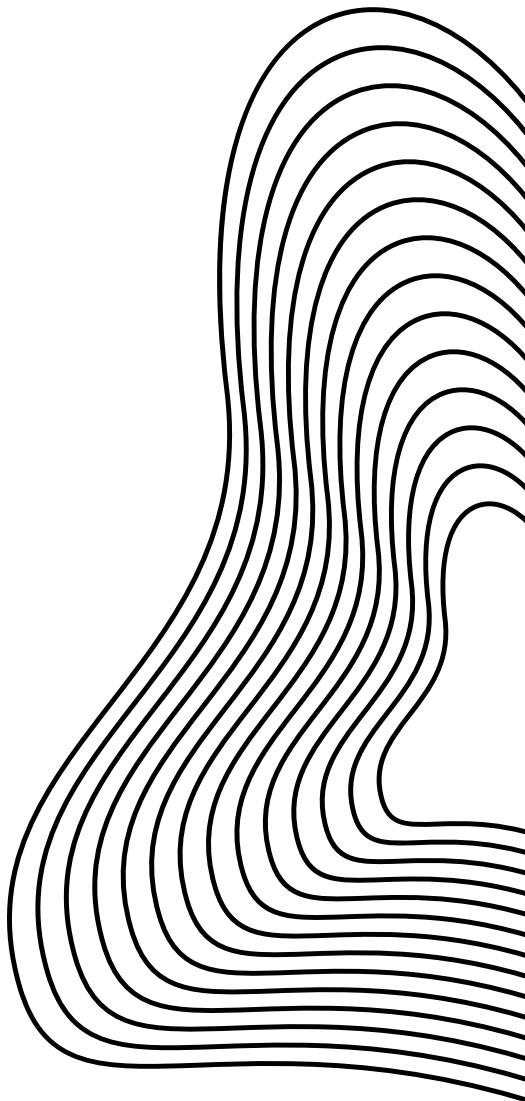
Ganed: 1891

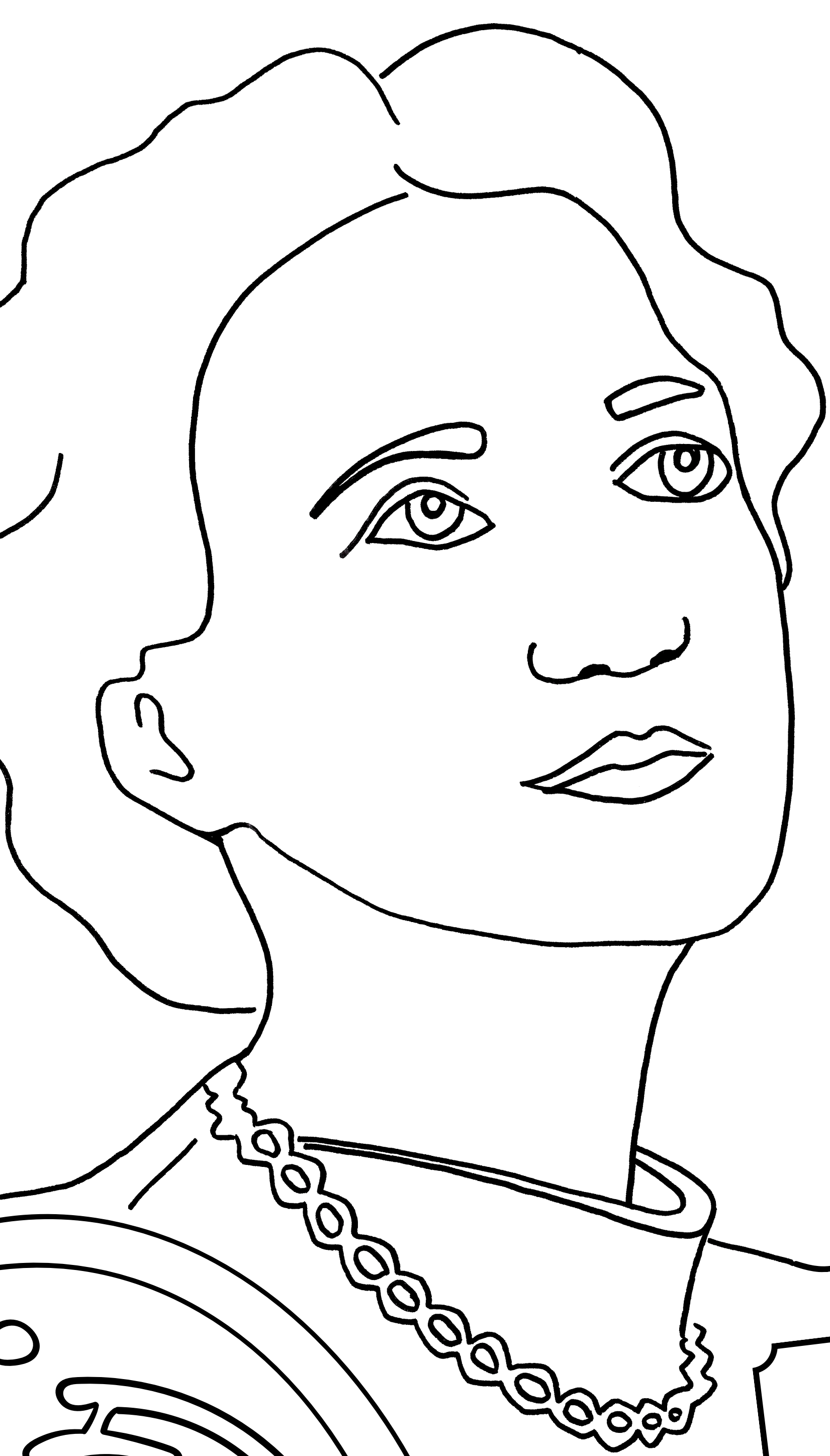
Man geni:
Trefforest

Rydw i'n
gyfansoddwraig.

Cefais fy ngeni i deulu bychan yn Nhrefforest. Roedd fy mam yn gantores wych ac yn chwarae'r piano. Rhaid fy mod yn tynnu ar ei hôl hi gan fy mod innau wedi dechrau chwarae'r piano'n ifanc ac yna wedi astudio cyfansoddi, yng Nghaerdydd yn y lle cyntaf ac wedyn yn Llundain.

Roedd y darnau cerddoriaeth roeddwn i'n eu cyfansoddi o safon mor uchel fel i mi gael fy nerbyn i'r Orsedd yn 21 mlwydd oed. Creais sawl sgôr ar gyfer cerddorfa lawn ac ar gyfer ensembles llai, ond darnau ar gyfer y llais a'r piano oedd y gorau a gyfansoddais.

*Helo. Fy
enw i yw*

FLORENCE REES

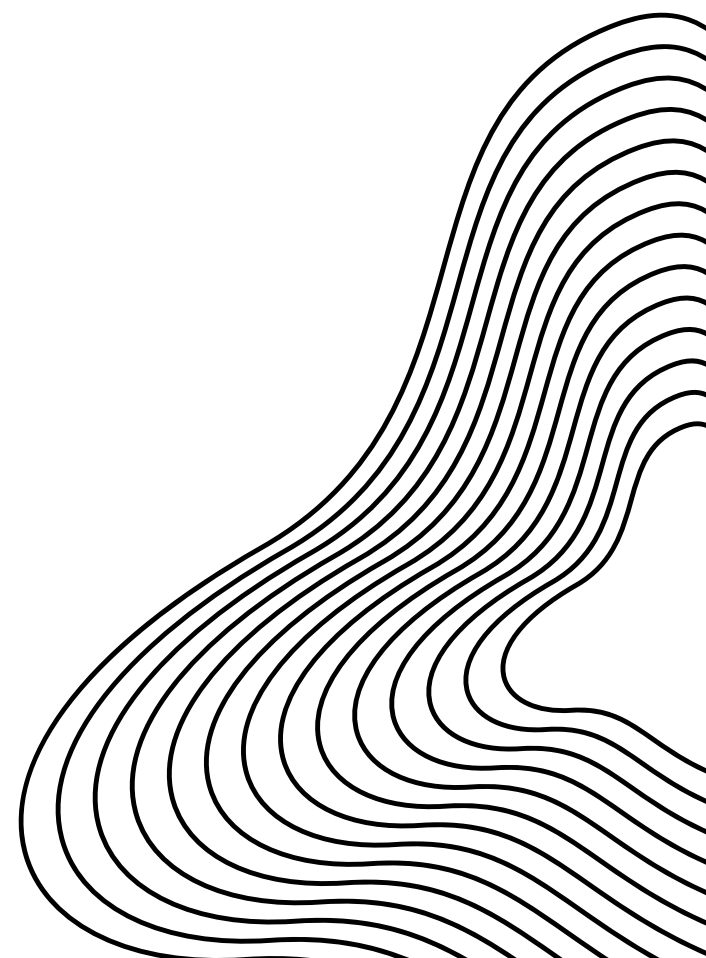
Ganed: 1906

Man geni:
Abercynon

Rydw i'n swolegydd.

Cefais fy magu yn rhan o deulu bychan yn Aberdâr, lle roedd fy nhad yn gweithio i'r heddlu. Roedd gen i ddiddordeb brwd mewn gwyddoniaeth a swoleg oedd fy mhwnc yn y brifysgol. Organebau bychan fel mwydod a pharasitiaid oedd yn mynd â fy mryd yn bennaf.

Roedd yr ymchwil wnes i ar fwydod yn help i ddatblygu ffyrdd i atal ac i drin afiechydon mewn anifeiliaid eraill, fel defaid. Derbyniais y Fedal Linneaidd am fy ngwaith, sy'n un o'r anrhydeddau pennaf i swolegwyr.

enwogion

O FRI

Deg o bobl anhygoel.

Deg bywyd rhyfeddol!

Cysylltu

Gwefan: <https://bywgraffiadur.cymru>
E-bost: ybc@llgc.org.uk

Y Bywgraffiadur Cymreig
Dictionary of Welsh Biography

LLYFRGELL GENEDLAETHOL CYMRU
THE NATIONAL LIBRARY OF WALES

Noddir gan
Lywodraeth Cymru
Sponsored by
Welsh Government

CYNLLUN GWEITHREDU CYMRU WRTH-HILIOI
ANTI-RACIST WALES ACTION PLAN

Canolfan Uwchfrydiau Cymreig
a Cheltaidd Prifysgol Cymru
University of Wales Centre
for Advanced Welsh and Celtic Studies

CC BY-NC